

following: gender sociology (social roles of men and women, gender stereotypes), gender economy (the role of women for the economic growth of society), gender anthropology (the problem of androcentrism in modern cultures), gender linguistics (studying gender using the linguistic conceptual apparatus: mapping gender in language), gender history (past from a gender perspective: studying the interaction of male and female experiences in a historical context, “discovering” women of the past for modern), etc. The article substantiates the need to study gender (in)equality from different sciences. It is noted that a significant amount of diverse information is required to unravel this phenomenon (as all aspects of human and social life include the gender component). It is clear that in psychological research we are also limited by the subject of scientific research, but a deeper understanding of this question is possible only with the support of discoveries made in other sciences. The necessity of conducting cross-disciplinary research in the field of gender issues related to the need to expand opportunities for studying information fields is emphasized.

Keywords: gender, gender anthropology, gender economics, gender linguistics, gender stereotypes, gender sociology.

Отримано 19.12.2019

УДК 159.954:005.8]:005-057.212

Костюченко Олена Вікторівна

ТВОРЧИЙ ТА АДАПТИВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ МЕТАФОРИЗАЦІЇ У ПРОЕКТНОМУ МЕНЕДЖМЕНТІ В СОЦІОКУЛЬТУРНІЙ СФЕРІ

Костюченко О. В. Творчий та адаптивний потенціал метафоризації у проектному менеджменті в соціокультурній сфері. У статті обґрунтовано роль метафоризації, розкриті її творчі аспекти в реалізації визначальної функції проектного менеджменту – стратегічного планування проектною діяльністю у соціокультурній сфері. Розширено й поглиблено уявлення про складові метафоризації на кожному етапі планування проектною діяльністю. Встановлено зв'язок між творчими й адаптивними властивостями метафоризації в управлінні проектами. Доведено, що метафоризація проблем проект-менеджменту є одним з ефективних засобів їх стабілізації і вирішення, універсальним методологічним інструментом когнітивно-творчого процесу, оскільки дозволяє швидко орієнтуватися в мінливих умовах, обирати оптимальний стратегічний план, для кожного окремого випадка методи і засоби для реалізації проектною діяльністю як складовою ефективного управління.

Ключові слова: менеджмент, проектна діяльність, проектний менеджмент, проект-менеджмент, стратегічне планування, метафоризація, метафоричний образ, творчий потенціал.

Костюченко Е. В. Творческий и адаптивный потенциал метафоризации в проектном менеджменте в социокультурной сфере. В статье обоснована роль метафоризации, раскрыты ее творческие аспекты в реализации определяющей функции проектного менеджмента – стратегического планирования проектной деятельности в социокультурной сфере. Расширено и углублено представление о составляющих метафоризации на каждом этапе планирования проектной деятельности. Установлена связь между творческими и адаптивными свойствами метафоризации в управлении проектами. Доказано, что метафоризация проблем проект-менеджмента является одним из эффективных средств их стабилизации и решения, универсальным методологическим инструментом когнитивно-творческого процесса, поскольку позволяет быстро ориентироваться в меняющихся условиях, выбрать оптимальный стратегический план, для каждого отдельного случая мето-

ды и средства для реализации проектной деятельности как составляющей эффективного управления.

Ключевые слова: менеджмент, проектная деятельность, проектный менеджмент, проект-менеджмент, стратегическое планирование, метафоризация, метафорический образ, творческий потенциал.

Вступ. У соціокультурній діяльності більшість завдань розв'язуються на основі певних проектів із урахуванням часових, ресурсних і фінансових обмежень. Проектна діяльність [11] підприємства наразі є визнаною в усіх розвинутих країнах методологією інноваційно-інвестиційної діяльності. Світовий досвід свідчить, що управління проектами, а саме їх планування у поєднанні з процесами регулювання і контролю, потребують розробки і застосування ефективних методів і засобів, що сприяють вирішенню поставлених завдань на рівні сучасних вимог з урахуванням соціокультурних особливостей кожної країни, специфічних проблем даного виду діяльності. Менеджмент, який у сучасній економіці є однією з визначальних сфер життя суспільства, важливим фактором його економічного, політичного, культурного та соціального розвитку, є вирішальним у досягненні результативності й успішності проектної діяльності.

Останнім часом виникнення нової галузі науки – проектного менеджменту [6] (або управління проектами) спричинило формування нової галузі психологічної науки – психології управління проектами. Це зумовлено тим, що проектна діяльність є стратегічним інструментом розвитку менеджменту, а її цілісна концепція ґрунтується на взаємодії економічних, культурних, соціально-психологічних і технологічних аспектів. За класичним підходом [10] передбачено реалізацію таких основних функцій менеджменту в процесі управління здійсненням проектів: планування обсягу робіт, необхідних для виконання проекту і досягнення його цілей; організацію ресурсів для їх виконання в межах встановленого бюджету і строків; впровадження розробленої програми дій; контроль за виконанням плану або його коригування у разі необхідності; керівництво командою залучених до виконання людей. Визначальною серед означених функцій у досягненні успіху управлінської діяльності ми вважаємо планування (стратегічне й оперативне), для ефективного здійснення якого застосовуються раціональні та творчі підходи.

Вихідні передумови. Стратегічне планування у проектуванні як різновид управлінської діяльності полягає в реалізації комплексу заходів, пов'язаних із визначенням стратегії, тобто комплексного плану перспективного розвитку проектної організації. За своїм змістом стратегічне планування передбачає формулювання місії; визначення цілей організації; аналіз її стану на засадах оцінки факторів зовнішнього і внутрішнього середовищ; оцінку стратегічних альтернатив (можливостей) і вибір стратегії діяльності.

Методологічну та теоретичну основу дослідження склали: загальнотеоретичні засади психології управління (В. Бочарова, П. Друкер, Г. Мінцберг, А. Пригожин й ін.); теорії управлінської діяльності менеджера соціальної сфери (Т. Базаров, В. Гончаров, А. Занковський, В. Князев, В. Рубахін,

Ю. Синягін й ін.); системний підхід до теорії проектної діяльності (О. Генісаретський, В. Глазичев, О. Раппапорт, В. Розін й ін.), творчої діяльності та творчого мислення (Л. Виготський, В. Моляко, О. Матюшкін, В. Роменець та ін.), креативності і креативного мислення (Г. Айзенк, Г. Адлер, Л. Виготський, Дж. Гілфорд, Я. Пономарьов, Є. Торренс та ін.). Вирішення означених проблем має важливе значення, набуваючи цінності не лише у психології, а також в інших науках, культурі, політиці, економіці, зокрема у сучасному бізнесі й управлінні, що обумовлене підвищенням вимог соціального середовища до формування та реалізації такої складової проектного менеджменту у будь-якій сфері, як нестандартне бачення нових можливостей її функціонування та розвитку, продукування оригінальних ідей, гнучкість мислення та поведінки.

Узагальнення даних теоретичних досліджень (К. Алексєєва, В. Гака, Д. Гілфорда, М. Джонсона, Д. Девідсона, Дж. Лакоффа, Е. МакКормака, В. Москалюк, С. Неретіної, Х. Ортеги-і-Гассета, І. Полозової, О. Потєбні, С. Сисоєвої, В. Харченко, Л. Шрагіної, Р. Якобсона й ін.) засвідчило, що найбільш поширеним у психологічній науці є тлумачення метафоризації як специфічного виду мисленнєвої діяльності, змістом якої є оперування та маніпулювання метафоричними образами, а результатом – створення нових образів, що змістовно навантажені й роблять значення видимим. Вивчення специфіки метафоризації як самостійного виду когнітивної діяльності потребує розгляду метафоричного образу – основної форми прояву його продуктивної функції відображення, своєрідної творчої реконструкції об'єкта, зокрема образу «Мета проекту» – особливого структурованого уявлення про цілі, завдання та передбачений результат, що втілює в собі ціннісні доміанти проект-менеджера, задає цілепокладальну функцію його свідомості, а також виконує адаптивну функцію стосовно особистості.

Для розв'язання поставлених завдань були використані такі теоретичні методи дослідження: аналіз та узагальнення загальнотеоретичних положень з теорій управлінської діяльності менеджера, зокрема проектною діяльністю; систематизація творчих аспектів проект-менеджменту, а саме особливостей планування проектної діяльності засобами метафоризації.

Недостатня розробленість у вітчизняній психології проблеми особливостей ефективного проект-менеджменту, методів і засобів його реалізації як у теоретичному, так і у прикладному аспекті, зумовила вибір теми цього дослідження.

Формулювання цілей. Розкрити творчі аспекти та роль метафоризації в реалізації визначальної функції проектного менеджменту – планування проектної діяльності в соціокультурній сфері.

Виклад основного матеріалу дослідження. Слід зазначити, що будь-яке проект-планування для проект-менеджера є новим для нього інформаційним, предметним і соціальним середовищем, результатом адаптації до якого є розвиток особистості в соціальному та культурному плані [5]. Адаптація, будучи найважливішим механізмом соціалізації особистості, може

об'єктивно відбуватися як процес її розвитку (А. Реан), входження особистості у сукупність ролей і форм діяльності (Л. Буєва, Ю. Кулюткіна) паралельно із визначенням оптимальних режимів функціонування особистості шляхом освоєння соціального середовища (Д. Андрєєва); культурне становлення особистості – процесом освоєння нею навколишнього соціально-культурного середовища (С. Безклубенко); передбачає активність особистості та сприяє особистісним змінам (І. Милославова). Адаптація є одночасно процесом опанування інформаційних потоків, різноманітного соціального досвіду і напрацювання нових моделей поведінки, зміною ціннісних орієнтацій, появою нових культурних потреб та інтересів.

У контексті проблеми, в адаптації менеджера до постійно мінливих умов проектної діяльності, зокрема на етапі її планування, з її інформаційними сукупностями творчості відведене істотне місце, про що засвідчує така думка В. Моляко [9]: «Необхідно враховувати творчо-перетворюючу функцію свідомості, стратегіальну організацію свідомості, що дозволяє впорядкувати вміст потоку свідомості, знаходити в хаосі конкретні системи, проектувати їх і будувати, орієнтуючись також на об'єктивні показники, що задаються усіма тими вимогами, які існують в реальності». Саме стратегії проектного менеджменту конденсують у собі структури, що відповідають за аналіз ситуацій, оцінку нової інформації, вибір об'єктів дослідження, вибір орієнтирів, дозволяють організувати «хаос мислення» і знайти засоби та шляхи такого впорядкування, що сприятимуть вирішенню нових управлінських задач, завершенню творчого процесу досягненням рівноваги, гармонізацією.

Таким чином, в адаптації до умов проектної діяльності особистість менеджера слід розглядати як активно діючий суб'єкт, який відповідно до своїх можливостей та потреб перетворює інформаційне соціально-культурне середовище згідно зі своїми прагненнями, набуває нових культурних, соціальних якостей, ціннісних орієнтацій, знань, навичок тощо. Разом з тим, адаптивність, ми визначаємо як одну з важливіших якостей, що забезпечує пристосування менеджера до проект-середовища, адекватність, поведінкову гнучкість, точність мислення, емоційну врівноваженість та цілеспрямованість. Ефективна адаптація є однією з передумов успішної професійної діяльності. Ми акцентуємо увагу саме на комплексній інтегративній системі, яка включає впорядковану кількість операцій і дій, що забезпечують цільовизначення, змістовні, інформаційно-предметні й процесуальні аспекти, спрямовані на активізацію когнітивної сфери, відновлення оптимального психічного стану, формування особистісних якостей, підвищення ефективності спілкування та взаємодії, засвоєння знань, напрацювання вмінь, заданих цілями управлінської діяльності проект-менеджера.

Очевидно, що актуальним предметом психологічних досліджень проблем проект-менеджменту є творчі складові процесу розв'язання творчо-управлінських задач, що вимагає пошуку особливих засобів (нових способів, методів) прийняття оптимального рішення, креативності. У випадку, коли не існує апробованих, готових засобів, необхідно самостійно проектувати стра-

тегії і тактики, способи розв'язання управлінських задач. Саме це дозволяє розглядати процес розв'язання творчо-управлінської задачі як адекватну модель творчої діяльності.

Слід зазначити, що для стимулювання творчої активності особистості, реалізації її креативності у проект-менеджменті можливе підвищення рівню ефективності за рахунок включення елементів метафоризації таких відомих методів – стратегій: раціональні методи: «Морфологічний аналіз» (Ф. Цвиккі), «Функціонально-фізична методика конструювання» (Р. Коллер), «Алгоритм рішення винахідницьких завдань» (Г. Альтшуллер) тощо й ірраціональні, які на відміну від раціональних, спираються переважно на активізацію творчих здібностей, інтуїцію, фантазію, здатність до аналогій: «Брейн-стормінг» (А. Осборн); «Синектика» (В. Гордон); «Майєвтика» (за Сократом); «Ментальні карти» (Т. Б'юзен); метод творчого пошуку КАРУС (стратегія реалізації комбінаторних, реконструювальних і універсальних дій, пошук аналогій) (В. Моляко). [4].

Особливого значення у нашому дослідженні набуває система КАРУС (В. Моляко), основним положеннями якої є те, що творче мислення пов'язане насамперед із розв'язуванням різного роду творчих задач, що передбачає перетворення інформації, актуальної для їх розв'язування, відповідно до умов задачі з метою створення певної структури з певними функціями; спрямоване на відображення, вивчення, дослідження наявної ситуації, стану речей, тобто актуальної інформаційної структури з метою її трансформації (перетворення) відповідно до умов: зовнішніх (середовищні впливи на людину: часові, інформаційні, ті, які обмежують і забороняють; вихідні умови задачі) і внутрішніх (рівень психологічної готовності особистості до розв'язування творчої задачі, її інформаційний потенціал, уява, знання, вміння, навички та рівень їх організації, тобто ступінь обізнаності та рівень розвитку операційної і мотиваційної складових творчого мислення). Структура цього процесу складається з певних етапів: 1) виявлення протиріччя; 2) формулювання умов завдання; 3) перевірка задуму шляхом короткочасного мисленнєвого експерименту; 4) пошук вирішення [8].

Безумовно, всі методи вирішення творчих завдань є психологічними інструментами, про що засвідчує така думка Дж. Джонса [3]: «... проектування націлене на усвідомлення нових можливостей і виявлення нашого ставлення до них». У проектному менеджменті необхідно обрати найбільш відповідний з неалгоритмічних методів, які спрямовані на генерування якомога більшої кількості варіантів рішень, або з сучасних методів, де відшукується одне або декілька сильних рішень.

Прикладом способів ефективного планування у проект-менеджменті на основі метафоризації є презентація у вигляді метафоричного образу «Мета проекту», де важливого значення набувають процеси сприймання та пам'яті, різних форм мислення, уявлення про наявні актуальні для управління (зокрема планування) певного проекту якості, уміння та навички, ресурси. Інтерпретація зазначеного образу не лише менеджером, а й проект-командою спри-

яє усвідомленню таких складових проект-менеджменту: місія (ментальна конструкція, в основі якої лежить набір стратегій і станів: навіщо існуємо?), візія (що намагаємось досягти?), ціль (бажаний досяжний результат), план (як дійдемо?), задачі (етапи), активності (що робите, куди ходите, пишете, берете...), переконання, цінності. Іншими словами, розвиток образу «Мета проекту» суб'єкта пізнання залежить не тільки від уявлень, ставлень, настановлень, оволодіння інформацією та знаннями, а й від процесу утворення його нових когнітивно-емоційних психоформ. Свій професійний досвід, передбачення проект-менеджер закріплює у міні-теоріях у вигляді систем-значень і значущостей, які й регулюють його сприймання й уявлення, визначають інтерпретацію образу «Мета проекту» і дії у відповідності з ним суб'єкта.

Усвідомлення образу «Мета проекту» виявляється у конкретному входженні в ситуацію оволодіння символічною мовою несвідомого й інтерпретуванні її для свідомості. Одним з інструментів такого проникнення в несвідоме може бути переведення внутрішнього переживання в текст метафори, у створенні якої задіяно безліч факторів, які роблять метафоризацію індивідуальним творчим процесом, а також метафоричні здібності [7] як сукупність властивостей психічної системи. Індивідуальне вираження метафоричних здібностей особливо у молодих осіб має різні рівні: в умінні самостійно створювати-конструювати метафори; інтерпретувати складні метафори; застосовувати відомі метафоричні вислови залежно від ситуації.

Метафоризація переживання образу «Мета проекту» сприяє вирішенню конкретної проблеми, перетворюючись в образ цієї проблеми, що дозволяє на час дисоціюватися від неї, при умові заснування для когнітивної активації метафоричного мислення певних правил так званих терапевтичних метафор [2], а саме: ідентичність проблеми; як замісник досвіду (модель) для бачення можливості нового вибору; позитивне завершення, надихання, покращання настрою і знаходження психологічного ресурсу. Ми вважаємо метафоризацію одним з ефективних способів вирішення проблем проект-менеджменту, що обумовлено функціями (пізнавальною, прогностичною, регулювальною, креативною, комунікативною) метафоричних образів, основними характеристиками яких є цілісність характеру, що забезпечує синтез чуттєвого образу з хаотичного набору почуттів, розвивається і функціонує як єдине ціле; формується на підставі даних всіх сенсорних модальностей; включає актуальні й потенційні, усвідомлювані та неусвідомлювані компоненти; ієрархічна структура, що фіксує найважливіші характеристики реальності, а також зв'язок і відносини між ними [1]. Зазначимо, що метафоричний образ «Мета проекту» виконує прогностичну функцію, яка є однією з головних у проект-менеджменті; є системою власних очікувань, прогнозів щодо наслідків власних вчинків в управлінській діяльності певним проектом; має знаково-символічний характер системі реалізованості проект-менеджменту: потреби-цілі-стратегії-стани-результат- цілі тощо.

Механізми власної потенційності без фільтрів-обмежувань запускаються не лише свідомо, а й на рівні підсвідомості, коли «бачимо-чуємо-

відчуваємо», власні життєві метафори (напр., «кидаємося з однієї крайності в іншу», «висимо у повітрі наче повітряна кулька», «не знаходимо вихід із глухого кута», «застрагли в ситуації», «потрапили в прірву проблем» тощо) стають базовими матрицями, стратегіями мислення, впливаючи на рішення, вчинки, поведінку, а також відчуття успішності і щасливості.

У процесі дослідження метафор проект-менеджменту (усвідомлення: «як це відбувається?», «що зараз відбувається?»; точка повороту: «що необхідно змінити?», «що я не бажаю змінювати?»; моделювання можливого майбутнього: «що потрібно зробити?», «яка ціна змін?»; точка опору: «що заважає?», «які страхи?», «яка ціна за зупинку або за опір?»; вибір і рух: «які перші кроки на цьому шляху?», «які ресурси зовнішні і внутрішні мені для цього знадобляться?») змінюються стратегії мислення; активуються внутрішні ресурси: впевненість, креативність, енергійність тощо; припиняється внутрішня боротьба – виникає відчуття балансу; змінюється життєвий сценарій – з'являються нові можливості для успіху. Так, у результаті раціонального підходу до постановки мети (визначення бажаного результату, збір необхідної інформації, порівняння альтернативних варіантів, планування кроків по досягненню цілей; мотивування себе до дії) активуються відчуття ясності і мотивація на короткий час, допоки в цей організований і зрозумілий процес не починають втручатися метафоричні образи, через які виявляються підсвідомі відповіді на питання: «На що схожа мета, стан?». І, в залежності від відповіді, відбувається рух до реалізації цілей, або «залипання в просторі», «застрагання в болоті», «б'ємося лобом об стіну», «дивимось на світ з глибокої криниці», «маємо цілі як хмари», «туманність і заплутаність у справах» тощо. Акт метафоричної творчості полягає у створенні образу; породженні сенсу при ідентифікації і наближенні до предметної, подієвої, уявної сутностей проект-менеджменту; розширенні меж сприйняття; відтворенні і задіянні власних ресурсів. Про це засвідчує довготривалий досвід застосування різних технік на основі метафоризації, зокрема технік позитивного мислення (яке називається «механізмом успіху», «автопілотом», «сервомеханізмом», «системою внутрішнього автоматичного наведення на позначку»), розроблених на основі поєднання принципів гештальтпсихології і психосинтезу (напр., «Кімната відпочинку», «Поплавець в океані», «Закинутий сад» та ін.).

Творчий та адаптивний потенціал метафоризації реалізується у різних аспектах проектного менеджменту, зокрема у мотиваційно-орієнтаційному, який відображає спрямованість на мету та її досягнення; когнітивному – індивідуальні перцептивні, мнемічні, мисленнєві стратегії і тактики вирішення актуальних задач; емоційно-вольовому – емоційно-образне переживання, вольова регуляція творчого пошуку, відчуття себе «центром активності» при вирішенні творчих завдань; комунікативному – специфіка міжособистісного спілкування, здатність особистості до продуктивної взаємодії під час колективного вирішення творчих завдань; рефлексивному – оцінювання особистістю власних можливостей, усвідомлення процесу і результатів діяльності.

Наукова новизна. Поглиблено уявлення про творчі аспекти метафоризації образу «Мета проекту» у функціональній реалізації планування у проєкт-менеджменті, розкриті структурні складові метафоричного образу; встановлено зв'язок між творчими й адаптивними властивостями метафоризації в управлінні проєктною діяльністю.

Висновки і подальші перспективи досліджень. Отже, швидкоплинність соціального прогресу, динамічні зміни суспільства в усіх сферах, зокрема у соціокультурній, зумовлюють необхідність у здійсненні творчих підходів до вирішення проблем проєкт-менеджменту, що сприяє швидкому орієнтуванню в мінливих умовах, ефективному добору оптимальних для кожного окремого випадка умов, методів і засобів, стратегій і тактик успішного розв'язання творчо-управлінських задач проєктної діяльності. Моделювання ефективних метафор, метафоризацію проблем проєкт-менеджменту вважаємо одним з ефективних засобів їх стабілізації і вирішення. Метафору визначено: як комплексний феномен, що базується насамперед на комплексності людської свідомості (посередництво між емпіричним досвідом та мисленням, здатність синтезувати як образи, так і поняття у зворотних трансформаціях); як універсальний методологічний інструмент когнітивно-творчого процесу, оскільки дозволяє швидко орієнтуватися в мінливих умовах, обирати оптимальні для кожного окремого випадка стратегії, методи і засоби професійної реалізації проєкт-менеджера. Метафоризація забезпечує функціональну реалізацію стратегічного планування як складової ефективного управління проєктною діяльністю.

Практичне значення одержаних результатів виявляється у наданні можливості для визначення комплексу заходів щодо оптимізації управління проєктною діяльністю, зокрема її творчої складової.

Перспективним у цьому зв'язку є дослідження сприятливого середовища, творчих підходів до реалізації інших функцій проєкт-менеджменту, в якому виявиться творчий потенціал менеджера.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Баксанский О. Е.* Современный когнитивный подход к категории «образ мира» (методологический аспект) / О.Е. Баксанский, Е.Н. Кучер // Вопросы философии. – 2002. – № 8. – С. 66.
2. *Гордон Д.* Терапевтические метафоры. Оказание помощи другим посредством зеркала / Д. Гордон. – Санкт-Петербург: Белый кролик, 1995. – 196 с.
3. *Джонс Дж. К.* Методы проектирования / Джонс Дж. К. ; пер. с англ. – М. : Мир, 1986. – 326 с
4. *Костюченко О. В.* Рекреаційні аспекти активних творчих методів сенсорно-перцептивної активації для дітей підліткового та юнацького віку // Проблеми сучасної психології: зб. наук. пр. Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка, Інституту психології ім. Г.С. Костюка НАПН України / За ред. акад. С.Д. Максименка, Л.А. Онуфрієвої. – Вип. 19. – Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2013. – С. 313–323.
5. *Костюченко О. В.* Проєктна діяльність в індустрії моди: організаційні та психологічні аспекти / О.В. Костюченко, Л.П. Дихнич. – К.: Видавництво Ліра-К, 2017. – 316 с.

6. *Костюченко О. В.* Проектний менеджмент як стратегічний інструмент розвитку соціокультурної сфери / О.В. Костюченко, Я.М. Мартинишин // Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв : наук. журнал. – К. : Міленіум, 2018. – № 4. – 387 с. – С. 84–90.
7. *МакКормак Э.* Когнитивная теория метафоры / Э. МакКормак // Теория метафоры: пер. с англ., фр., нем., исп., пол. / под. ред. Н.Д. Арутюновой и М.А. Журиной. – Москва: Прогресс, 1990. – С. 358–387.
8. *Моляко В. О.* Психологічна теорія творчості // Обдарована дитина. – 2004. – № 6. – С. 2–9.
9. *Моляко В. А.* Проблемы психологии творчества и разработка похода к изучению одаренности / В.А. Моляко // Вопросы психологии. – 1994. – № 5. – С. 86–95.
10. *Fayol H.* General and industrial management. – London : Pitman, 1949. – 258 p.
11. *Kendrick T.* 101 Project Management Problems and How to Solve Them. – New York : AMACOM, 2011. – 273 p.

REFERENCES TRANSLITERATED

1. *Baksanskij O. E., Kucher E. N.* (2002), *Sovremenny`j kognitivny`j podkhod k kategorii «obraz mira» (metodologicheskij aspekt).* *Voprosy` filosofii.* N 8, 66 [in Russian].
2. *Gordon D.* (1995), *Terapevticheskie metafory`.* *Okazanie pomoshhi drugim posredstvom zerkala.* Sankt-Peterburg: Bely`j krolik [in Russian].
3. *Dzhons Dzh.K.* (1986), *Metody proektirovaniya.* Moscow: Mir [in Russian].
4. *Kostiuchenko O. V.* (2013). *Rekreatsiini aspekty aktyvnykh tvorchykh metodiv sensorno-pertseptyvnoi aktyvatsii dlia ditei pidlitkovoho ta yunatskoho viku. Problemy suchasnoi psykholohii.* Vyp. 19. Kamianets-Podilskyi: Aksioma, 313–323 [in Ukrainian].
5. *Kostyuchenko O. V., Dy`hny`ch L.P.* (2017), *Proektna diyal`nist` v industriyi mody`:* organizacijni ta psy`xologichni aspekty`. Ky`yiv: Vy`davny`cztvo Lira-K [in Ukrainian].
6. *Kostyuchenko O. V., Marty`ny`shy`n Ya. M.* *Proektny`j menedzhment yak strategichny`j instrument rozvy`tku sociokul`turnoyi sfery`.* *Visny`k Nacional`noyi akademiyi kerivny`x kadriv kul`tury` i my`stecztv.* Ky`yiv : Milenium, 2018. N 4, 84–90.
7. *МакКормак Е`.* (1990), *Когнитивная теория метафоры`* *Теория метафоры`.* Москва: Прогресс, 358–387 [in Russian].
8. *Moliako V. O.* (2004), *Psykhologichna teoriia tvorchosti [Psychological theory of creativity].* *Obdarovana dytyna – Gifted child,* 6, 2–9 [in Ukrainian].
9. *Molyako V. A.* (1994), *Problemyi psihologii tvorchestva i razrobotka pohoda k izucheniyu odarennosti [Problems of the psychology of creativity and the development of a campaign to study talent].* *Voprosyi psihologii [Questions of psychology],* 5, 86–95 [in Russian].
10. *Fayol H.* (1949), *General and industrial management.* London : Pitman.
11. *Kendrick T.* (2011), *101 Project Management Problems and How to Solve Them.* New York: AMACOM.

Kostyuchenko O. V. The creative and adaptive potential of metaphorization in project management in socio-cultural sphere. In the article is defined the conceptual field of the problem of realization of creative and adaptive potential of metaphorization in project management; its role in realization of the defining function of project management – strategic planning of project activity in socio-cultural sphere, namely "condensing" of strategies of perception, selection, analysis, evaluation, ordering and systematization of objects of research, new information and situations that will contribute to the decision of new management tasks, completion of the creative process by achieving equilibrium, harmonization; some creative components of effective planning are revealed, in particular, non-standard vision of new possibilities of functioning of project management, development, production of original ideas, flexibility of thinking

and behavior, etc. The concept of metaphorization constituents at each stage of planning of project activity is expanded and deepened. The connection between creative and adaptive properties of metaphorization in solving creative and managerial tasks in various aspects of project management, in particular in motivational-orientation, cognitive, emotional-volitional, communicative, reflexive, is established. It is proved that metaphorization of project management problems is one of the effective means of their stabilization and solution, universal methodological tool of cognitive-creative process, as it allows to quickly navigate in changing conditions, to choose the optimal strategic plan, for each case methods and means for realization of project activity as part of effective governance.

Keywords: management, project activity, project management, strategic planning, metaphorization, metaphorical image, creative potential.

Отримано 07.11.2019

УДК 159.9

Латиш Наталія Михайлівна

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ ТВОРЧОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ

Латиш Н. М. Психологічні аспекти становлення творчого мислення учнів молодшого шкільного віку. В статті описано психологічні аспекти становлення творчого мислення учнів молодшого шкільного віку. Молодший шкільний вік зазначається як вік, що має особливе значення для розвитку мислення дітей. Саме в цьому віці формуються різні типи мислення, його різновиди, їх основні якості та властивості, закладаються передумови для формування у дітей особливого, близького до творчого стилю розумової діяльності. Розвиток пізнавальних психічних процесів в молодшому шкільному віці характеризується тим, що вони стають більш самостійними видами психічної діяльності, які мають свою мету, мотив та способи виконання: запам'ятовування – в діяльність цілеспрямованого, довільного заучування; сприймання – в діяльність спостереження, мислення – в діяльність розмірковування і т. ін.

Ключові слова: творче мислення, творча уява, творчі завдання, внутрішній план дій, молодший шкільний вік.

Латыш Н. М. Психологические аспекты становления творческого мышления учащихся младшего школьного возраста. В статье описываются психологические аспекты становления творческого мышления учащихся младшего школьного возраста. Младший школьный возраст обозначается как возраст, который имеет особое значение для развития мышления детей. Именно в этом возрасте формируются различные типы мышления, его разновидности, их основные качества и свойства, закладываются предпосылки для формирования у детей особенного, близкого к творческому стилю мышления. Развитие познавательных психических процессов в младшем школьном возрасте характеризуется тем, что они становятся более самостоятельными видами психической деятельности, которые имеют свою цель, мотив и средства реализации: запоминание – в деятельность целенаправленного, произвольного запоминания; восприятие – в деятельность наблюдения; мышление – в деятельность размышления.

Ключевые слова: творческое мышление, творческое воображение, творческая задача, внутренний план действий, младший школьный возраст.